

“Vermeerdering van plantgoed”

Draaiboek voor het vermeerderen van biologische aardbeiplanten

Het zelf vermeerderen van biologisch plantgoed op het eigen bedrijf is slechts in beperkte gevallen toegestaan. Het blijkt dat hierover bij de biologische aardbeitelers nog grote onwetendheid bestaat en dat het als een gebruikelijke praktijk wordt beschouwd om uitlopers van eigen planten te gebruiken als plantgoed voor een nieuw teeltseizoen. Het gebeurt soms ook dat de overschot van eigen vermeerdering vol goede bedoelingen wordt doorverkocht aan een collega-teler. Nochtans gelden hiervoor tal van wettelijke bepalingen, deze worden hieronder opgesomd. Dit draaiboek wil duidelijkheid verschaffen over de wetgeving en de techniek van vermeerderen.

Wetgeving

De wet ter bescherming van kweekproducten van 10 januari 2011 is van toepassing op het vermeerderen van aardbeiplanten (http://www.etaamb.be/nl/wet-van-10-januari-2011_n2011011026.html). Ook de verordening (EG) nr. 2100/94 van de Raad van 27 juli 1994 inzake het communautaire kwekersrecht is van toepassing (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1994:227:0001:0030:NL:PDF>).

Indien er planten verkocht of verdeeld worden dan is ook de richtlijn 92/105/EEG van de Commissie van 3 december 1992 tot een zekere mate van standaardisering van plantenpaspoorten voor het verkeer van bepaalde planten, plantaardige producten en andere materialen in de Europese Gemeenschap, en tot vaststelling van nadere regels voor de afgifte van deze paspoorten en van de voorwaarden en nadere regels voor de vervanging ervan van toepassing. (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0105:nl:NOT>).

Hierin wordt bepaald dat elk bedrijf dat paspoortplichtige planten of plantaardige producten produceert, binnenbrengt, verzendt, invoert, uitvoert of partijen daarvan verdeelt en/of bundelt moet over de erkenning “Plantenpaspoorten” beschikken (punt 17.1 van Bijlage II van het KB van 16/01/2006). Enkel erkende bedrijven mogen plantenpaspoorten gebruiken. Om na te gaan of uw bedrijf of uw leverancier over een dergelijke erkenning bij het FAVV beschikt, kan u de website www.favv-afsc.a.fgov.be/foodweb-nl/ raadplegen. De opzoeking kan gebeuren aan de hand van één of meerdere zoekcriteria. Bedrijven die erkend zijn voor het gebruik van plantenpaspoorten hebben in het vak “Type inrichting” de volgende omschrijving “17.1 – Erkenning : Producent, gemeenschappelijke opslagplaats, verzendingscentrum, andere persoon of invoerder van bepaalde planten of plantaardige producten”.

Let wel op : van fysieke personen worden geen gegevens publiek gemaakt omwille van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Bovendien moet voor het samenvoegen of splitsen van partijen het RP-plantenpaspoort (vervangingsplantenpaspoort) afgeleverd worden. http://www.favv-afsc.a.be/thematischepublicaties/ documents/2012_11_13_handleidingplantenpaspoort_V12_nlzonderwijzigingen.pdf.

Een praktische handleiding plantenpaspoort werd door het FAVV uitgegeven (http://www.favv-afsc.a.be/thematischepublicaties/ documents/2012_11_13_handleidingplantenpaspoort_V12_nlzonderwijzigingen.pdf).

De aanvraag om erkenning als plantenvermeerderaar of verdeelpunt kan via het aanvraagformulier op de website van het FAVV

(http://www.afsca.be/erkenningen/documents/2013-12-13_Bijlage_MB_Erkenningen_versie21-11-2013_nl.pdf)

Ook het besluit van de Vlaamse Regering betreffende het in de handel brengen van teeltmateriaal van fruitgewassen van 22 januari 2010 is van toepassing (<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/pdf/Mbbs/2010/03/10/115904.pdf>)

De vermeerdering van planten moet ook bij de bevoegde entiteit aangevraagd worden. Bij de dienst productiekwaliteitsbeheer kan men terecht voor informatie over de geldende richtlijnen, wetten en besluiten. Men vindt er ook de formulieren voor registratie en erkenning. (<http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=285>)

Ook de volgende EU-richtlijnen zijn van toepassing:

- de richtlijn 92/34/EEG van de Raad van 28 april 1992 betreffende het in de handel brengen van teeltmateriaal van fruitgewassen, alsmede van fruitgewassen die voor de fruitteelt worden gebruikt,
- de richtlijn 2008/90/EG van de Raad van 29 september 2008 betreffende het in de handel brengen van teeltmateriaal van fruitgewassen, alsmede van fruitgewassen die voor de fruitteelt worden gebruikt,
- de richtlijn 93/64/EEG van de Commissie van 5 juli 1993 tot vaststelling van de uitvoeringsbepalingen met betrekking tot het toezicht op en de controle van leveranciers en bedrijven overeenkomstig Richtlijn 92/34/EEG van de Raad betreffende het in de handel brengen van teeltmateriaal van fruitgewassen, alsmede van fruitgewassen die voor de fruitteelt worden gebruikt,
- de richtlijn 93/79/EEG van de Commissie van 21 september 1993 tot vaststelling van aanvullende uitvoeringsbepalingen met betrekking tot de door leveranciers op grond van Richtlijn 92/34/EEG van de Raad bij te houden lijsten van fruitgewassen en teeltmateriaal.

Nationaal gelden ook nog:

- het Ministerieel Besluit van 19 februari 2000 tot vaststelling van de schema's met de voorwaarden waaraan teeltmateriaal van fruitgewassen en fruitgewassen die voor de fruitteelt worden gebruikt moeten voldoen, van de uitvoeringsbepalingen mbt het toezicht op en de controle van leveranciers van deze materialen, van hun bedrijven en van de laboratoria, van de erkenning van de laboratoria en van uitvoeringsbepalingen mbt de door de leveranciers bij te houden lijsten van rassen van bovenvermelde gewassen, B.S. 4 mei 2000.
- de basiswetten: wet van 11 juli 1969 betreffende de bestrijdingsmiddelen en grondstoffen voor de landbouw, tuinbouw, bosbouw en veeteelt, B.S. 17 juli 1969 en de wet van 28 maart 1975 betreffende de handel in landbouw-, tuinbouw- en zeevisserijproducten, B.S. 25 april 1975.

Het vermeerderen van planten houdt duidelijk meer in dan wat uitlopers snijden. In de bovenstaande wetten, Ministeriële Besluiten en EU-richtlijnen wordt uitgeschreven welke verplichtingen er zijn rond etikettering, vervoersdocumenten, kwaliteitsbepalingen, de wettelijke terminologie die gebruikt kan worden voor de beschrijving van raseigenschappen, de lijst van insecten en ziekten en virussen die de kwaliteit van het plantmateriaal reduceren als ook de erkende laboratoria voor bv bacteriologie, mycologie of rasechtheid.

Indien het de bedoeling is om ook planten van het moederperceel te verkopen dan moet je eerst deze activiteit aanmelden via het aanvraagformulier op de website van het FAVV (http://www.afsca.be/erkenningen/documents/2013-12-13_Bijlage_MB_Erkenningen_versie21-11-2013_nl.pdf)

en bij de dienst productiekwaliteitsbeheer van de Vlaamse overheid via het formulier 'aanvraag tot registratie' (<http://v.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/Formulier-aanvraag-registratie.pdf>) en aanvraag tot erkenning (<http://v.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/Formulier-aanvraag-erkenning%281%29.pdf>)

De overweging dat er heel wat administratieve beslomeringen bij vermeerdering en verkoop van vermeerderingsmateriaal komen kijken, wordt verder in het project meegenomen.

Is het ras naar keuze beschermd door een kwekersrecht?

Elk ras heeft een eigen status. Er zijn drie mogelijke combinaties:.

	Belgische kwekerslijst	Communautaire lijst
Combinatie 1	O	O
Combinatie 2	X	O
Combinatie 3	O	X

Combinatie 1: planten van een ras zonder nationale of communautaire bescherming Mogen vrij vermeerderd worden en verkocht worden zonder royalty's te betalen. De wetgeving rond handel van teeltmateriaal en plantenpaspoorten moet wel gevolgd worden bij verkoop van deze planten. Voorbeelden: Anaïs, Alba, Asia, Bogata, Korona, Madeleine, Gorella, Gariguetta,....

Combinatie 2: rassen die enkel op de nationale lijst staan mogen volgens het principe van het farmer's privilege voor eigen gebruik vermeerderd worden zonder royalty's te betalen. De verkoop van de planten is niet toegestaan zonder toestemming van de eigenaar van het ras. Momenteel staat enkel Mara de Bois op deze lijst.

Combinatie 3: het ras is communautair beschermd. Hier mogen zonder toestemming van de eigenaar geen planten van vermeerderd worden. In geval er een toestemming verleend wordt dan moeten er royalty's betaald worden. Het 'farmers privilege' is hier niet van toepassing. Voorbeelden zijn Clery, Dely, Joly, Lambada, Malwina, Elianny, Darselect,...

Op de website van de dienst Economie van de Federale Overheid vindt men alle informatie terug betreffende de kwekersrechten via volgende link: http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/Intellectuele_Eigendom/Kwekersrecht/#.UsmJi_Wilpo. De lijst van de kwekersrechten op 31/12/2012 vindt men op http://economie.fgov.be/nl/binaries/Liste_Varietes_protégees_31122012_tcm325-209066.pdf of als bijlage-X. Recentere info krijgt men via de periodieke bulletins (http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/Intellectuele_Eigendom/Kwekersrecht/Bulletins/2013/#.UsnO_Wilpo).

De communautaire bescherming kan afgetoetst worden via <http://www.cpvoextranet.cpvo.europa.eu/WD170AWP/WD170AWP.exe/CONNECT/ClientExtranet>.

Technische aspecten

Planttypes gebruikt voor vermeerdering

Kwalitatief goede en gezonde planten verkrijgt men door te vertrekken van de juiste planten. Bij de vermeerdering van aardbeiplanten komen de volgende planttypes voor:

1. Kandidaatplanten: planten, waaruit materiaal wordt geselecteerd, bestemd voor de opkweek van prebasis moederplanten (klasse SEE).

2. Prebasis moederplanten (klasse SEE): moederplanten, die rechtstreeks zijn opgekweekt uit pathogeenvrij bevonden kandidaatplanten en dienen voor instandhouding en de productie van prebasismateriaal (klasse SEE).
3. Prebasismateriaal (klasse SEE): voortkweekingsmateriaal, dat rechtstreeks afkomstig is van prebasis moederplanten (klasse SEE) en dient voor de productie van basis I moederplanten (klasse SE).
4. Moederplanten klasse SE: moederplanten, die rechtstreeks of in één extra vermeerderingsstap zijn opgekweekt uit teeltmateriaal klasse SEE en dienen voor de productie van teeltmateriaal klasse SE.
5. Teeltmateriaal klasse SE: basismateriaal, dat rechtstreeks afkomstig is van moederplanten klasse SE en dient voor de productie van moederplanten klasse EE.
6. Moederplanten klasse EE: moederplanten, die rechtstreeks opgekweekt zijn uit teeltmateriaal klasse SE en dienen voor de productie van teeltmateriaal klasse EE.
7. Teeltmateriaal klasse EE: basismateriaal, dat rechtstreeks afkomstig is van moederplanten klasse EE en dient voor de productie van moederplanten klasse E.
8. Moederplanten klasse E: moederplanten, die rechtstreeks opgekweekt zijn uit teeltmateriaal klasse SE of klasse EE en dienen voor de productie van teeltmateriaal klasse E.
9. Teeltmateriaal klasse E: gecertificeerd teeltmateriaal, rechtstreeks afkomstig van moederplanten klasse EE, evenals planten geteeld uit plantendelen, rechtstreeks afkomstig van moederplanten klasse E

Meer info over de opkweekwijze van de verschillende planttypes vindt men op http://www.naktuinbouw.nl/sites/naktuinbouw.eu/files/Certificeringsreglement%20soffruit_0.pdf.

Voor het vermeerderen van aardbeiplanten op het eigen bedrijf gebruikt men minsten EE-planten of indien beschikbaar SE of SEE-planten.

Het opzetten van een moederperceel

- bepaal vooraf of er erkenningen of registraties voor deze activiteit moeten gebeuren
- kies een goed gedraineerd, licht hellend perceel waar nog nooit aardbeien op geteeld werden; bemesten zoals een productieperceel
- op het perceel moet water aanwezig zijn zodat er kan gedruppeld en beregend worden
- de moederplanten (EE-planten of SEE- planten) worden op enkele of dubbele rij plastic geplant
- onder de folie wordt een druppelslang gelegd
- de afstand tussen twee rijen is 3-4 meter
- de plantafstand in de rij is 25 cm en bij dubbele rij wordt op een aardbeirug in verband geplant
- de moederplanten worden rond half februari in een (verwarmde) serre voorgetrokken
- voortrekken gebeurt in een multiset of in een trayplaat
- de platen worden gevuld met biologische potgrond die bemest wordt met 5 kg samengestelde organische handelsmeststof/m³ potgrond
- de bloemen worden meermaals uit de planten genomen, dit kan met snoeischaartje of met duim en wijsvinger; dit moet niet heel diep in het hart van de plant, er mag nog een paar cm bloemstengel blijven zitten
- rond begin april worden de planten buiten gezet om af te harden; een groeizame dag kiezen
- half april worden de planten op het moederperceel geplant
- tijdens een koud voorjaar kan er flodderfolie over de planten gelegd worden
- verwijder op het veld eventueel nog eens de bloemen

- druppel indien nodig de planten goed vochtig; de grond en de potgrond hebben een andere krimp waardoor uitdrogen nefast is voor de planten
- hou de zone tussen de ruggen onkruidvrij door schoffelen of door antiworteldoek te leggen
- rond begin juni komen de eerste uitlopers tevoorschijn
- breng een vijftal cm goed verteerde groencompost aan. De compost moet in de hoop koud zijn
- haal de eerste uitlopers haaks op de rug naar buiten
- zorg dat het perceel vochtig blijft; beregen desnoods maar dan enkel 's morgens
- om de uitlopers enigszins te fixeren kan er een kleine hoeveelheid afgezeefde compost over de planten gestrooid worden
- regen na een compostgift de bladeren proper; hierdoor zet de compost zich rond de uitlopers
- voer gewasbescherming uit zoals in een productieperceel, schenk bijzondere aandacht aan witziekte
- verwijder eventueel onkruid voor het in zaad komt
- voor er met het rooien gestart wordt moet er een doorgedreven screening van het perceel gebeuren; alle verdachte moederplanten inclusief de uitlopers moeten verwijderd worden om verspreiding van ziekten te voorkomen
- vanaf begin augustus zijn de planten klaar om uit te planten
- hoe langer hier mee gewacht wordt, hoe hoger de plantopbrengst
- per moederplant kunnen 20 tot 40 planten gemaakt worden
- indien er vroeg gerooid wordt dan kunnen de kleinere niet gewortelde uitlopers nog gestekt worden en onder een stektunnel geplaatst worden. Deze kunnen dan na twee weken ook nog gebruikt worden; anders zijn ze verloren
- kleinere aantallen worden uitgestoken met een riek, voor grotere oppervlakten bestaan er plantenlichters
- voor het machinaal rooien worden best de uitlopers doorgesneden met een schijf
- de gerooide planten worden opgekuist; de uitlopers worden op een paar centimeter van het rhizoom afgeknipt: beter iets te lang dan te kort tegen het rhizoom
- de planten na het rooien zo snel als mogelijk uit het zonlicht halen en indien mogelijk koelen tot 4 °C
- de planten zo snel als mogelijk op het productieperceel planten; kan dit niet dan kunnen ze gekoeld bij 4 °C tot vier dagen bewaard worden. Steek ze goed bevochtigd in kleine appelkratten; stapel ze niet in paloxen
- ruim het moederperceel zo snel als mogelijk op

Jaarlijks op hetzelfde perceel de vermeerdering uitvoeren is sterk af te raden. Zeker voor een biologische vermeerdering is een zeer ruime teeltrotatie (minstens vijf jaar) aan te bevelen. Zorg er ook voor dat er een voldoende ruime bufferzone is tussen het nieuwe en oude perceel. Werk onder alle omstandigheden en bij alle activiteiten zo hygiënisch mogelijk. Voer bijvoorbeeld geen handelingen of controles uit na activiteiten in een productieveld.

Zelf vermeerderde planten hebben zeker een hoog potentieel, maar als de planten kwalitatief niet goed zijn dan heeft men wel het nadeel dat het in dat geval niet de fout van de plantenkweker kan zijn.